

Aria passionata

Гнат Хоткевич

Впали стрільчатії тіні на воду, місяць розлив свій напитек-отрую, дихання ночі пронеслося, й затремтіли у йому бажання...

Сни прийшли до тих, хто спав, життя наступило для тих, хто хотів... Стомленим – сон, серцю – биття, радість – бажанню, вбогим – кайдани й пута...

Не спиться їй... Душно...

Підвелася і сіла.

Нерівно й звабливо зіклалися зморшки тонкої, як павутиння, сорочки; вирізуване мереживо закрило груди і тільки місяць тонким хитрим промінням заглядав у очка дорогих мережанок.

Руки впали на коліна, попустились виточені плечі, а голівка закинулась назад... очи закрились і в темряві бачили щось...

По устах пробігав вираз скорботного жадання. Вони іноді журливо напіводкривались і вирізувався з-під них тоді рядок тонкого блиску якогось...

Ох, як душно! Душно як!..

Від білого ліжка мов полум'ям дише. Тихо в блакитно-темних кутках кімнати. Гострі тіні квіток пробігли від вікна геть по долівці й одна з них збігла на ніжку дівчині, круглий листок із стебельцем відмалювала на сніжно-білому тлі. Хитнеться нога – щезне листок, знов стане – і він, закоханий, знов припаде до того ж самого місця.

Вона стала ніжками на долівку й злегка стрепенулась усім тілом. Ліниво ступаючи, підійшла до вікна, обіперлася на нього...

Місяць усе своє світло кинув тільки на неї; залив, засріблив найменшу складочку сорочки, безліч разів і безліччю променів цілував усе тіло, кожний пальчик на ніжці, кожну пушинку оксамитових лиць...

Ох, як живлюче ллється прохолода в пожадливі груди! Хвилями... Як без кінця, без кінця п'ється аромат ночі й одно зідхання попереджає друге!

Солодко потягнулась вона усім тілом... Вигнулись гордою стрільчатою дугою груди; мов мокра, обмалювала їх сорочка, руки високо-високо уверх простяглися, – вся вона була стрілою до неба.

А ніч, все шепочучи, манила до себе, тихо говорили листки у садку, падала крапля з трави й грала діамантом між промінням місяця...

Тиха, тепла ніч... Тепла, тепла... Обіймає, обгортає все тіло ніжною втіхою і втомою... розніжує, підіймає очи, млосно й пожадливо тріпоче серцем...

...І мов у півсні, мов заворожена, вся скоряючись одному якомусь всесильному бажанню, ступила вона на підвіконня й легенько зістрибнула в сад.

Бузок бризнув на неї зо всіх своїх квіток холодними крапельками, – вона тільки радісно здригнулася й жартівлива, лукава усмішка промайнула у неї на пишних устах.

Не ховаючись, розкішна, в білій сорочці йшла вона по росяній траві, хвилюючи

станом. Увійшла у тінь верб і сховалася там...

Тільки місяць заздро стежив за нею й ловив кожен момент, щоб обняти її промінням і грав на білому тлі сорочки плямами з світла і тіней.

От ізнов вона вийшла з-під верб – і як похопливо блиснув місяць до неї, як радісно заблискав і засяв!

Зігнулися й переломилися тіні від гілок і все бігли кудись назад...

...Тихо над річкою...

Прибігла хвиля, сказала щось до берега, до стеблини очерету і знов рухливо побігла; плещеться все підо дном човна і тихо його все хитає.

Шепотіння таємні якісь носяться над берегом... темно і моторошно під вербами: мабуть, холодно там.

А посередині річки, весь блискучий у сяйві кутої з срібла луски, простягся тонкий дракон. Далеко, аж у темряву комишів кинув він свій гострий і вузький хвіст.

І лежить на хвилях, і тихо колишеться і тремтить блискучим пером...

А викинеться десь із води безсонна риба, то весь стрепенеться дракон, зав'ється пристрасно-чудовими вигибами і суне все далі та далі свій хвіст у темноту берегової трави.

А потім знову заспокоїться на своєму широко розісланому зірчастому плащі, і тільки іноді по ньому, як і по небу, повагом проповзе неспокійна хмаринка...

О, як тихо! Як божественно тихо!..

Плескоче, плескоче хвилька у човен одноманітним, дивно прекрасним звуком – і слухаєш довго її, а вона тільки плескоче, тільки говорить краплею до краплі...

І під тихий акомпанемент того плескоту хвиль, в глибоких душевних акордах і мельодіях, не розкриваючи уст, заспівала вона гімн ночі...

Солодко полився він палючим струмком з її душі, полетів над вербами і навіть срібний дракон серед річки перестав ворухитись і, припавши до хвилі, заслухався гімну того...

Вона співала!

О, фантастичная ніч, як люблю я тебе!

Розвиваєш свій пишний стяг, малюєш дивне на ньому – й знову звиваєш його у велику-велику просторонь темряви.

Вся одразу дишеш прохолодою, підіймаєш тим холодом груди, а потім... потім обпалиш безсердечно – і загориться кров, заб'ють, затуманяться її джерела.

Дивовижні, невидані ніким і ніколи образи малюєш ти в своїх чарівних, стрільчастих тінях, в своєму невірному вибагливому світлі!

Там, де звикло байдуже око бачити буденну, сіру площу, там, де сама найбистріша летюча фантазія не збудує ні одного достойного образу, – там в момент один твориш ти пишно-прекрасні чарівні фанти, загадуєш загадки, що їх ніколи не розрішити пильному розумові – о, фантастичная ніч!..

Ти, ти!.. Це ти кидаєш безліччю звуків у звикле лиш до гуркоту вухо і вражаєш його тисячею невідомих чар. Ми важимося – важимося розгадати твій символ таємний – і

падаємо в безпоміччі!.. А ти знов смієшся і плачеш, знову здалека вієш тихим диханням, сиплеш астрологічні гієрогліфи – о, фантастичная ніч!..

І міцно все засипляє в тобі, все сіре і мляве. А те, що живе – збуджується раптом і просить життя... Вогонь пристрасті бурхливим потоком летиться в істоті, пробігають блискавкою палючі жадання, і мозок безсилий кидає даремну боротьбу свою... І в буйних сплесках дикого танцю, оргіях скриків і звуків, божевільне тремтять і б'ються нерви... В тобі це, в тобі – о, фантастичная ніч!..

А як блищать в тобі очі!

А яким гарячим полум'ям дишуть уста – і немає тих холодів, що змогли б загасити вогонь той: він запалює навіть арктичні льоди.

І в твою темряву, – о, фантастичная ніч, – в твої чорнії хвилі простягаються тремтячі руки, лоні пишно-палючо розкриваються назустріч... Припасти, припасти до них і висмоктать отруту тую, що влила ти туди, ти – о, фантастичная ніч!..

І вся наповнена жадливою сумішшю всяких бажань з палаючим від таємних огнів обличчям, сідає вона в човен, бере весла й дужою, зміцнілою рукою відштовхується від берега.

Зашепотів човник, сповзаючи з трави, хлюпнув дном на груди хвилі і швидко вплив на середину...

Забилось, заграло, тремтячи, проміння місяця на воді, розтопленим сріблом зливалася з весел вода, гордо вирізувався човен з дивною, мармурово-білою фігурою на собі.

Упаде весло на воду, замовчить під нею на мить, потім вискочить із звуком і з другим знов упаде, знов упаде.

Іноді чорною підійметься з веслом цікава низка трави водяної, гляне понад хвилями раз у житті і знов навіки сховається в своє темнее царство на дні.

А за човном біжить і піниться вода і спішно-спішно гомонить щось...

Що?.. Що говориш ти, холодная хвилько?

Що знаєш ти?

Чи палилась ти хоч один раз отак коли-небудь?

Чи прилітало до тебе відкілясь незмірне полчище страшних і солодких якихось бажань і чи кидалось воно коли на тебе – і чи падала ти коли під тією вагою і натиском?

Ох!.. Як палиться мозок і як горять вогнем лиця!

І ти, о, недобрая ніч, навіть ти не дишеш і не обвиваєш прохолодою, а мов ще більше кидаєш розпаленого вугілля в гарячі виски...

І дужче, дужче все б'ється серце, кудись виривається воно...

А хтось міцний закоханий вже нахилився до неї, вже дише... і ворухиться волос на чолі у неї від гарячого дихання того...

Близько-близько притулився він і глянув своїми бездонними очима їй у самую душу. І страшно дивитися у ті очі – і вічно дивитися хочеться, бо в кожний момент сиплеться з них щось нове, якісь вогні, образи, бажання...

- Хто ти? Хто ти?.. - неспіливо й тихо шепоче вона, кинувши весла, і тремтить у неї сорочка на грудях...

Відкілясь із ніжок, з самих пальчиків на ніжках поповзло щось гаряче-гаряче і залило жаром усе тіло...

Човен зашелестів осокою і торкнувся легко та тихо об берег...

Вона здригнулась і... і щез кудись він. В лице їй ударила, мов жартуючи, китиця очерету, бризнуло крапельками аж за спину. Дихнула прохолода з берегової мряки.

Сумно-сумно зідхнула вона, з болем узялася за весла і знов впливла на середину річки...

Падають весла, хвилька говорить, дракон срібний хвилюється і вигинається спереду, очима тайни дивиться темний берег - а думи знов обсідають, летять звідусіль... Гонить їх хтось лихий на безсилу дівочу душу, панамі приходять вони туди, женуть все супротивне...

От ізнов кинуті весла притулились до човна і, зіклавши проміясті руки на колінах, схиливши голову, задумалась красуня... про нього вона задумалась...

Хто він - не знає вона. Знає тільки, що мусить бути прекрасний, як ця ніч, як цей сніп тонкий світла від місяця над сонною річкою...

Царевич молодий, ввесь у шитому золотом убранні, з пишними кучерями до плечей, ставний і гнучкий, мов промінь...

Лицар дужий, в залізо закутий увесь, чесний до фанатизму оборонець і захисник краси. Прийде він, могутній, і схилить коліно і здіме шолом важкий, прикрашений струсовим пір'ям...

Великий геній, що перед ним схилиться світ увесь, співаючи пісні й гімни прославні, геній з піднятим, як у бога, чолом і всесильним поглядом закоханих, чудово-глибоких очей...

А може сам цар морський... ввесь обвішаний зеленими травами, дивовижними перлами, з сивою бородою і з жагою юнака... Він пестити як дитинку буде любку свою, убиратиме в коштовні діаманти, колихатиме на прозорих, дивно пахучих хвилях і примусить підвладних йому чарівливих сирен розважати кохану веселими співами...

...А ніч все колише й колише величним покровом своїм, а хвилі все дзвенять срібними голосами під човном, безконечне щось розказують одна одній.

Запитливо дивляться, зігнувшись над річкою, цікаві верби; іноді сердито, мов гад, вигляне з-під води чорний камінь, крикне спросоння й замовкне знов птиця в гілках, а комиш, сумний хранитель берегових таємниць, радиться про якусь новину...

- Заспівати... заспівати...

О, як хочеться голосно-голосно заспівати, всю далечінь наповнити звуками, одразу вилити ненаситиму, таємну жагу з глибини, виплиснуть гіркість сліз із душі...

Може спів він учує і, прекрасний, світлий, жаданий, прилетить на поклик.

Прилетить!.. О, він прилетить, коханець дорогий... дасть зрозуміти всю чарівну розкіш любові, і вони вкупі знесуться на верх буття... Туди... в вічно прекрасні сфери, в гармонію.

- Прилинь!.. Прилинь!.. Ждуть тебе, щоб розкритися, пишні лоні мої... Губи рожеві чекають уст твоїх... Ще нікого, нікого не цілували вони... Всі скарби дорогоцінні, вони берегли для тебе і тільки для тебе... Ніхто не осквернив ще моїх очей своїм палким зором, ніхто не держав ще за руку мене і вона не тремтіла ще в жодній руці... На тебе, на тебе чекають усі розкоші і сили й принади... Прилинь!.. О, прилинь!.. О, жаданий і милий, і милий...

І простерла вона до небес тонкі руки свої, мов відти чекала коханця.

Широкі рукава округлим рухом ізсунулись на плечі і лінії мармурових, виточених рук забились, запалали промінням.

Закинулась голова, вискочив гребінь, розсипались свавільно коси...

Груди скоро-скоро підіймались, тріпотіли - і вся вона, розкрита, зворушена, поклик жаги кидала в просторонь, в далеке зірчастее небо:

- Хто ти?! Хто ти?!

І... ніхто, окрім комишу, не відгукувався на поклик жахливий той...

І ніхто, окрім місяця, не цілував її гордо-піднятих грудей і палаючого лиця...

Холодно відбивала вода свою глибину і загадувала таємну загадку...

І з розпачем крикнувши аж до хмар: "Хто б не був ти! Хто б не був ти!" - впала вона, ридаючи, на дно човна... Човен загойдався, загомоніли незадоволено весла, хвилька бризнула вбоки - і знов через момент все також тихо і таємно заговорила, несучись все вперед і вперед...

Впали стрільчастії тіні на воду... Місяць розлив свій напитек-отрую, дихання ночі пронеслося, і затремтіли у ньому бажання... Сни прийшли до тих, хто спав, життя наступило для тих, хто хотів... Стомленим - сон, серцю - биття, радість - бажанню, вбогим - кайдани і пута.